

HARC A NIHIL APOTEÓZISA ELLEN – NEGATÍV TÉRBEN

– Gondolattöredékek P. T. új verseskönyve ürügyén –

„Légy vendég köztük, láthatatlan,
kósz szellem, mely tüzet
keres, hogy megtisztuljon abban”

(Füst Milán: *Őszi sötétség VI.*)

Prágai Tamás – *a továbbiakban P. T.* – első verseskötete 1993-ban jelent meg *Madarak útján* címmel, a Kráter Könyvkiadó gondozásában. Ezen bemutatkozó-pályakezdő versek nem jutottak el hozzám, azonban annyit talán érdemes följegyezni, hogy P. T. kötetcíme óhatatlanul az 1976-ban keletkezett *Madárúton* (egy 1979-es antológiát is „jegyző”) Tóth Erzsébet-verscím pandanja.

P. T. utóbb napvilágot látott, második (*Sötétvilágos*, 2002, Fisz Könyvek 8.) verseskönyvét olvasva, úgy tűnik, azon csekélyszámú fiatal (szül. 1968.) költők-írók közé tartozik, akik – mégha kissé ellentmondásos módon is, de elszakíthatatlanul – erős szálakkal kötődnek, azaz, lélekbeni indíttatásuk, benső természetük, hivatottságuk okán kötődni óhajtanak az őket „fölnvelő” nemzedék(ek) költői hitvallásához, írói etikájához, s ezt elsősorban a feygelmezett szövegkezelés makulátlanságának szem-előtt-tartásával válik elérni.

A művész számára – merthogy a költő-író is az – oly fontos szemlélődést, s csupán a nyugalmi állapotok idődimenzióiban születhető, elodázhatatlan megfigyeléseket, s az érzékenységet már csírájában megfojtó, ellehetlenítő, csakis a napi prakticitásokat előtérbe helyező és az azt – mintegy követelményrendszerként állító és sugalló –, költői-írói szemszögből tekintve alapvetően informális-közeg az osztársadalmi elvárás(ok) indifferens értékrend-trendje(i) lassanként fölemészti(k) a '90-es esztendő új nemzedékének erőit, *ill. az – mondjuk így – esetlegesen kapott, avagy öröklött humántartalékait.*

P. T. kötete láthatóan és nyilvánvalóan ezen értékválság, valamint költői-ellehetetlenülés ellenében veszi fel a harcot (ám ugyanakkor, mintegy a nemzedékéhez való hűség, netán a hitelesség megkérdőjelezhetőhetetlenségének okán, de a kárhoztatott, a költői-invinciót rituálé-szerűen és egyúttal szeriálisan is

---

kiiktató-kigyomláló szövegalkotási koncepciók mentén értelmezi, érvényesíti és legitimálja *léjogosultságát* – amiként az önreflexív textusok természete szerint való. Totális csapda-szituációról van szó tehát.

Ezen ambivalens helyzet föloldása (talán majdan) a '90-es években születettől lesz elvárható, hiszen ők már, egy, a közép-európai és – feltehetően – összeurópai, valamint a világkapitalizmus kulturális-hatásmechanizmusait, professzionális kódrendszerét intakt-természetességgel, mint élhet ő-teljességet genetikusan (*is*) hordozzák, az *ún.* előzmények eklektikus-örökségének teher-tétele nélkül, annak áldásos hiátusában.

A brezsnyevi, kádári, aczéli, tóth dezs ői, knoppi, agárdi, péteri *stb.-i* politikai és kultúrpolitikai korszakot szerencsésen elkerül ő-„megúszó” új generáció-nak látszólagosan és valóságosan is megadatott, szinte parttalan szabadsága, úgy tűnik, nem teljesezhet ki – legalábbis a min őségelvű-közelítések *fényében* vizsgálódva így mutatkozik –, lévén a már Amerikában és Európának ama boldogabbik felén – plusz Jugoszláviájában – már a '80-as években meghaladott posztmodern filozófiák foszlányaiba kapaszkodván, az *ún.* rendszerváltást közvetlenül követően, *eljátszották* a magyar költészet *újrafutózásának* esélyeit. Tíz-tizenkét esztendő távlata kellett ahhoz, hogy – nemzedéki reflexióként – fölérezzék, a világirodalom egyik legnagyobb teljesítményeit magáénak tudó-tudható magyar költészethez való, a folytonosságot képviselő, tehát... – a kontinuitás mégsem elhanyagolható szempont, hiszen a posztmodern közléstechnika és ezen orientáltságú besztelhelyzet(ek) kialakítása már a '70-es, '80-as esztendők neoavantgardjában megmutatkozott és *ún.kitította magát* itthon is! (Tandori, Erdély Miklós, Keszthelyi Rezs ő, Szentjóby, Hajas, Blaskó etc.) Ráadásul a megújulás, az újítások *esbetőségei* hamvukba-holt parázsként omlanak össze, amennyiben az *előzmények* mesterségbeli és *térbeli* összegzése nem történik meg még idejekorán.

P. T. feltűnően puritán szövegépítésén, nyelvileg erősen redukált versvilágán, márcsak a prozódia egyénített sajátosságainak okán sem kérhető számon egyfajta egészséges-plebejus-indulat – azonban vélhetően mégis helyét lelhetné – nem adys *kiszólásokra* gondolok!, ugyanis egyes opuszaiban „*irányt-fog*” –, de mintha hirtelen megijedne a kimondás-kibeszélés lehet őségétől és az ezzel természetszerűleg együttjáró (jó esetben) értékteremtő-felelősség felvállalásától, s inkább *eltéríti* a szöveget: 1) ...vagy a szellemesnek szánt *posztmodern*-nyelvi-sutaságok irányába, amely gyermekségek azonnal szerzőjük ellen fordulnak; 2) ...vagy pedig az intertextuális felé. Mindezek ellenére, habár igencsak a versszövetek takarásába-helyezetten, ám a közérzeti-lírárt sejtető szövegkísérletek alkotják a kötet törzsanyagát.

P. T. majdhogynem *vele-született* alapélménye – feltételezhetően, kivételesen *fejlett* szenzibilitása okán – az idegenség, elidegenedettséggel, a létet csupán imitáló lét-nélküli-létnek az a *tudatállapota*, amelyben az értékvesztés diagnózisát, mint nemzedéki közérzetet is fölmutatja: „A sebek mélyén / némán operálnak az elfeledett tűk.” – s *ennek* következményeképpen, konzekvensen homályos-opálos-mozaik-cserepekből, összekaristolt, foncsora-kopott „*tükrökből*” alakítja, sikeríti a szövegegyütteseket. (*Martinovics a siralombházban; Kirakatbabák* stb.) A spekulatív, *illetve* spekulációs módszerekkel *előállított* nyelvi struktúrák halmazai, a költői lelemények szinte teljes hiányát prognosztizálják, s az *előképet* elháríthatatlanul életrekeltő *beteljesedés tragikumát* jelzi, az elektromos-búgócsigamódjára való, kiegyenlített helyben-pörgés, az ontológiai kontextusban értelmezhető merev tengely körül. Az elidegenített külső és/vagy belső *világ* ellenében kérdésessé válik a személyiség „*jelenléte*”. Így tehát, a létismerethiány-szülté nosztalgiák tétetik föl a költővel a markánsan jelenlévő – bárha a mögöttes-olvasatokba rejtett kérdéseket –: ...van-e *élhető világ?*, van-e *élhető élet?*, van-e *élhető kedély?*, *van-e...?*, *van-e...?*, ... *stb. ...?!...*

*

Az a költői-emberi szándék, *illetve* attitűd, amely ugyan kiszolgáltatott és éppen ezért áldozatául is lesz az (eleve) *ADOTT* negatív *mozgásmezőknek*, ám az antiköltészetet tudatosan, mintegy az elvárhatónak vélelmezett asszociációs készségeket föltételezve, föl vállalja azt – egy minden tekintetben fagypontra *konzervált*, s ily' kényszerrel determinált befogadói-társadalmi-közegben. Nos, ez **az** az írói elkötelezettség, amely becsületesen, nyíltan, teljes odaadással képviseli a hites-írásstudó, megalkuvásokat nem tűrő ethoszát, ha kell „keresztül patkányszagon, sötéten” és: „retusált idő”-ben.

*

A lineáris, tehát az epikus-jelleg ellenére P. T. versbeszédében jelen van egyfajta *delinearizáció*, egy furcsa, alig-alig észlelhető, de a szövegeket mégis *impregnáló* – imaginárius? – *delinearizált* metaforikusság, amely az idősíkok egymásbafolytatásának módszerével módosítja a szövegértést, (*Állapot; Kora nyári kert* stb.), s a textusok így létrehozott, majdhogynem kikényszerített dekonstrukciója a posztmodern-nihil leleplezésévé lép elő.

*

Ez a visszavonhatatlan moralitás, megroppanthatatlan jellemzilárdság *öngyilkos-önpusztító* – azonban ez az egyetlen tisztességes fölülkerekedési lehetőség adatik, elkerülendő a szecessziósan-*élveteg* posztmodern hedonizmust, amely *ún. polgári-menlevélként* ugyan funkcionálhat, de hát...(!)

Ám P. T., amint ennek számtalan szöveg-helyen bizonyítékát szolgáltatja, mindezt *halál*-pontosan tudja, hiszen a nihil esztétikájának apoteózisa elleni küzdelme létfilozófiai tapasztalatként s ürűsödik verseiben.

(Prágai Tamás: *Sötétvilágos [versek 1996–2001]*, FISZ Könyvek, 2002, 90 oldal, 1200 Ft.)

Bojtor Károly: A Völgyhíd Veszprémben